

‘Dieren leren zien als burgers, in plaats van hamburgers’

drs. Erno Eskens

TEKST: JACQUES GELUK

Filosoof Erno Eskens is verantwoordelijk voor het cursusaanbod van de Internationale School voor Wijsbegeerte en wil graag laten zien dat filosofie juist een zeer concrete wetenschap is. Na zijn opmerkelijke boek ‘Democratie voor Dieren’, waarin hij beargumenteert waarom dieren ook burgers zijn met rechten, is hij nu bezig met het vervolg. Over de samenhang tussen mensvisies en diervisies.

“Filosofie is niet iets abstracts, maar juist heel concreet. Het is de oerwetenschap die vanuit verwondering op een methodische manier kijkt naar hoe dingen echt in elkaar zitten. Alle wetenschappen ontstaan uit de filosofie en verzelfstandigen zich als ze succesvol zijn, waarna de filosofie zelf overblijft als een grote denktank. Men associeert dat met abstracties, maar in feite gaat filosofie vooral over wat er bij jou in de straat gebeurt.” Sommige filosofen werken dat ‘vage’ beeld zelf een beetje in de hand, geeft Erno Eskens toe. “Als je Martin Heidegger leest is elke zin een raadsel, tot hij het uitlegt en er een hele eigen wereld ontstaat.” Wat filosofie is, wat haar geschiedenis is en hoe zij in de praktijk toepasbaar is, komt allemaal aan de orde in de cursussen en opleidingen van de Internationale School voor Wijsbegeerte (ISVW) in Leusden.

“De mensen die bij ons komen zijn over het algemeen hoger opgeleide 40-plussers, die verdieping zoeken voor zichzelf of om te gebruiken in hun praktijk. Anderen zien het als een onderdeel van ‘een leven lang leren’. De opleiding staat voorop, maar we leggen de mensen ook lekker in de watten. Ze kunnen hier slapen in mooie kamers, lekker eten en hebben volop gelegenheid met elkaar door te praten over filosofische zaken. Hoe zit het echt, bestaat de

vrije wil en hoe dachten ze daar in de middeleeuwen over? Of gewoon over een boek dat ze net hebben gelezen. Degenen die hier komen willen meer dan het vluchtige van alledag”, vertelt Eskens. Het instituut, in 1916 uit idealisme als ‘centrum ter verdieping van levens- en wereldbeschouwing’ gesticht door de psychiater Frederik van Eeden, bevindt zich op een landgoed van zes hectaren. Het telt tegen-

**‘Filosofisch
consulent helpt bij
levensproblemen’**

woordig 13 conferentiezalen en meer dan 90 hotelkamers. De ISVW is een organisatie zonder winstoogmerk. De inkomsten uit de horeca- en hotelactiviteiten en de uitgeverij zijn nodig om de culturele onderneming draaiende te houden. “Bovendien verhuren we onze faciliteiten doordeweeks aan het bedrijfsleven. De filosofieopleidingen en -cursussen geven we in samenwerking met universiteiten en maatschappelijke instellingen. Een vaste groep docenten geeft vooral les in de weekeinden, terwijl een aantal hoogleraren af en toe langskomt. Op

dit moment kijken we hoe we een samenwerking met Speakers Academy© kunnen vormgeven.”

Cursisten kunnen echt wat met de opleidingen. Wie is opgeleid tot filosofisch consulent, kan een praktijk beginnen voor mensen met gezonde, niet-pathologische levensproblemen en hen uitleggen waarom ze op een bepaalde manier denken en handelen en hoe hun wereld er kan uitzien als ze doen wat ze zelf willen. “Deze mensen hoeven niet naar een psycholoog of psychiater, omdat ze geen psychisch, maar een intellectueel probleem hebben. Ze willen, net als iedereen, hun echte zelf en hun opties ontdekken en anders leren denken, zonder dat direct wordt teruggegaan naar wat ze in hun jeugd hebben meegemaakt. Dat kan heel goed bij een filosoof. Die stelt kritische vragen, is niet uit op het geven van een therapie, wil mensen niet met hun lot verzoenen en vindt het vooral belangrijk de mogelijkheden en gevolgen te laten zien van wie of wat ze zijn. Voor bedrijven geldt hetzelfde als voor privépersonen. Daarvoor is er de opleiding visieontwikkeling, waarin ze leren ontdekken wat ze willen en of bepaalde opvattingen stroken met wat ze aan het doen zijn. Ondernemers moeten vooral ook een econoom raadplegen als ze dat willen, maar hier krijgen ze nieuwe ideeën over hoe ze dingen anders kunnen doen.”

Fotografie: Ronald Hoeben

Drs. Erno Eskens studeerde filosofie en politicologie aan de Vrije Universiteit in Amsterdam, schreef voor het universiteitsblad *Ad Valvas* en was betrokken bij de oprichting van *Filosofie Magazine*, waarvan hij ook enige tijd hoofdredacteur was. Daarnaast richtte hij de Stichting *An Sich* niet alleen het filosofiecafé *Felix & Sofie* op, maar ook de daarbij behorende 'twee-uurs-universiteit', waar Harry Mulisch promoveerde in de wijsbegeerte. In 2000 publiceerde Eskens een 'Filosofische reisgids voor Nederland en Vlaanderen'. Drie jaar later volgden 'Filosofen Lexicon' (geschreven met Ruben Heijloo) en 'Dit is Lyotard'. 'Democratie voor dieren' schreef hij in 2009. Tussen 2002 en 2009 was Eskens boekenuitgever bij *Veen Magazines*. Momenteel is hij hoofd van het cursusinstituut van de Internationale School voor Wijsbegeerte in Leusden.

ernoeskens@speakersacademy.nl

Dierendemocratie

Erno Eskens heeft drie jaar geleden, vanuit zijn filosofische interesse, het boek 'Democratie voor dieren' over dierenrechten uitgebracht en is daarmee bekend geworden. "Ik had 'Pro mens, pro dier' van de Australische filosoof en hoogleraar ethiek Peter Singer uit 1975 gelezen", legt hij uit. Met dat boek is het startschot gegeven voor de dierenrechten en -bevrijdingsbeweging en het ethische debat over dierenrechten in gang gezet. "Er zit een soort dwingende logica in Singers werk, dat - als je met hem meegaat - je leefpatroon verstrekkend verandert. Het is onmogelijk zijn boek vrijblijvend te lezen. Je moet je ermee verhouden en dat is eigenlijk een kenmerk van goede filosofie. Vervolgens ben ik gaan kijken naar de opvattingen die er zijn over de opvattingen die in die wereld leven over dieren. Allereerst is er de al twee millennia gangbare opvatting dat de mens boven het dier staat. Dieren kunnen immers niet denken. Inmiddels zie je, bijvoorbeeld bij de Partij voor de Dieren - die de discussie op gang heeft gebracht - een totaal andere denkwijze ontstaan. De hele rangorde, gebaseerd op de aanname dat het dier ondergeschikt is aan de mens, gaat onderuit omdat nu ieders belangen meetellen, ook die van dieren. Een fundamentele revolutie is bijna niet mogelijk."

Burgerrechten

Tot nu toe lijkt de omwenteling redelijk gewelddoos te verlopen, maar er is altijd de dreiging van geweld. Eskens heeft dat, met in het achterhoofd Singers filosofie, uitgebreid onderzocht en is erdoor gefascineerd geraakt. "Daarom ben ik aan dit boek begonnen. Ik heb geprobeerd uit te leggen waarom we vooral niet de kant van de radicale dierenactivisten opmoeten. Democratie is de enige oplossing. Radicale hebben onvoldoende door dat je in de politiek wat kunt bereiken. Wetten zijn wel degelijk te veranderen. Zelfs de huidige dieronvriendelijke wetten bieden nog aanknopingspunten voor proefprocessen. Uiteindelijk moet het systeem door betere wetten veranderen, want het deugt niet. Kippen, maar ook andere dieren, leiden een ellendig bestaan. De paar centimeter extra ruimte die ze na elke actie krijgen helpen niet echt. We moeten het probleem andersom benaderen, door eerst te kijken wat ze echt nodig hebben. Dat brengt me op een fundamenteel-filosofisch punt: een mens krijgt bij zijn geboorte alle burgerrechten. Die nemen we pas af wanneer ze door ziekte of gedrag niet meer zelfstandig kunnen functioneren. Waarom kan dat bij dieren niet net zo? Geef ze bij geboorte dezelfde rechten en kijk vervolgens welke ze niet kunnen dragen. Om ze uit te sluiten van bepaalde rechten, is het nodig net als bij mensen heldere criteria te formuleren. Zo hoeven we niet steeds te demonstren, polariseren en kooien aan te passen. Het probleem van de dierenrechten is dus oplosbaar, maar het vereist wel iets radicaals: we moeten dieren als burgers gaan zien in plaats van hamburgers."